

31. 8. 2010

ID: 66159

Dobré mravy

Hojit nedostatky způsobené nedůsledným postupem v podnikání cestou poukazů na dobré mravy a zásady poctivého obchodního styku je obecně nepřípustné.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 23 Cdo 1752/2007, ze dne 30.6.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce V. L. zastoupeného JUDr. V. M., advokátem, proti žalované J. H., zastoupené JUDr. L. S., advokátem, o zaplacení částky 600.231,20 s příslušenstvím a smluvní pokuty ve výši 1,354.742,60 Kč a o vzájemné žalobě na zaplacení částky 906.344,80,- Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu v Praze 4 pod sp. zn. 23 C 10/2002, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. listopadu 2006, č. j. 17 Co 281, 282/2006-217, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. listopadu 2006, č. j. 17 Co 281, 282/2006-217, se ve výrocích ve věci samé, jimiž byl změněn rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 13. července 2005, č. j. 23 C 10/2002-174, ve znění doplňujícího rozsudku ze dne 15. června 2006, č. j. 23 C 10/2002-202, tak, že se zamítá žaloba, již se žalobce domáhá na žalované zaplacení částky 600.231,20 Kč a úroku z prodlení ve výši 8 % ročně z částky 319.324,80 Kč a ve výši 8,5 % ročně z částky 280.906,40 Kč od 15. 11. 2001 do zaplacení, a zaplacení částky 987.380,30 Kč, a že žalobce je povinen zaplatit žalované částku 341.369,60 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % z této částky od 18. 8. 2001 do zaplacení a dále 8,5 % úrok z částky 600.231,- Kč od 18. 8. do 14. 11. 2001 v kapitalizované výši 12.580,20 Kč, jakož i ve výroku o náhradě nákladů řízení zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 13. července 2005, č. j. 23 C 10/2002-174, uložil žalované zaplatit žalobci částku 600.231,20 Kč s úroky z prodlení ve výši 8 % ročně z částky 319.324,80 Kč od 12. 7. 2001 do zaplacení a ve výši 8,5 % ročně z částky 280.906,40 Kč od 21. 8. 2001 do zaplacení (výrok v prvním odstavci), dále uložil žalované zaplatit žalobci částku 1,354.742,60 Kč (výrok ve druhém odstavci), zamítl vzájemný návrh žalované na zaplacení částky 1,506.575,- Kč (výrok ve třetím odstavci) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok ve čtvrtém odstavci). Doplňujícím rozsudkem ze dne 15. června 2006, č. j. 23 C 10/2002-202, zamítl návrh žalované na zaplacení úroku z prodlení ve výši 8,5 % ročně z částky 906.344,70 Kč od 18. 8. 2001 do zaplacení (výrok pod bodem I) a uložil žalované nahradit žalobci náklady řízení vzniklé na základě vzájemné žaloby (výrok pod bodem II).

Soud prvního stupně zjistil, že strany uzavřely dne 27. 6. 2000 smlouvu, jíž se žalobce zavázal postavit pro žalovanou penzion „Berta“ a zároveň dokončit demolici stávajícího rodinného domku a provést oplocení. Práce měly být provedeny podle projektové dokumentace, v ceně dle nabídkového rozpočtu ve výši 6,277.339,- Kč včetně DPH. Stavba měla být provedena ve dvou etapách; v 1. etapě od 10. 7. do 10. 10. 2000 měla být zhotovena hrubá stavba, ve 2. etapě od 5. 3. do 30. 6. 2001 měly být provedeny zbývající práce. Práce v první etapě byly dne 17. 7. 2000 přerušeny, neboť nebylo předáno stavební povolení; pokračovalo se nákladem materiálu dne 7. 8. 2000, cedule „stavba povolena“ byla vyvěšena dne 17. 8. 2000. Druhá etapa začala včas. Termín dokončení stavby byl dohodou změněn na den 31. 7. 2001 a v tento den byla stavba žalované předána. Žalovaná nezaplatila ve lhůtě faktury č. 1008, 1009 a 1013, resp. jejich část, čímž se ocitla v prodlení s

placením. Smlouvu soud prvního stupně posoudil jako smlouvu o dílo uzavřenou podle ustanovení § 536 a násl. obchodního zákoníku (dále též jen „ObchZ“) a dovodil, že žalobce splnil v dodatečně dohodnutém termínu svou povinnost provést dílo, neboť umožnil žalované nakládat s předmětem díla řádně provedeným v dohodnutém místě (§ 538 ObchZ). Přiznal proto žalobci jednak právo na zaplacení částky 600.231,20 Kč sestávající z částky 319.324,80 Kč jako zůstatku částky vyúčtované fakturou a z částky 280.906,40 Kč vyúčtované fakturou, spolu s úrokem z prodlení podle ustanovení § 369 odst. 1 ObchZ, jednak právo na zaplacení smluvní pokuty sjednané v článku VIII smlouvy o dílo ve výši 0,5 % za každý den prodlení s placením faktur ve výši 1,354.742,60 Kč. Vzájemný návrh žalované na zaplacení částky 1,506.575,- Kč z titulu smluvní pokuty za prodlení žalobce s provedením díla zamítl s odůvodněním, že dílo bylo dokončeno v dohodnutém termínu.

K odvolání žalované Městský soud v Praze shora označeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku v prvním odstavci tak, že žalobu na zaplacení částky 600.231,20 Kč a úroku z prodlení ve výši 8 % ročně z částky 319.324,80 Kč a ve výši 8,5 % ročně z částky 280.906,40 Kč od 15. 11. 2001 do zaplacení zamítl, a ohledně úroku z prodlení ve výši 8 % ročně z částky 319.324,80 Kč od 12. 7. 2001 do 14. 11. 2001 a ve výši 8,5 % ročně z částky 280.906,40 Kč od 21. 8. 2001 do 14. 11. 2001 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok v prvním odstavci), ve výroku ve druhém odstavci rozsudek soudu prvního stupně potvrdil ohledně částky 367.362,30 Kč a ohledně částky 987.380,30 Kč rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu na zaplacení této částky zamítl (výrok ve druhém odstavci), a ve výroku ve třetím odstavci týkajícím se vzájemné žaloby rozsudek soudu prvního stupně ohledně částky 600.231,20 Kč zrušil a řízení v tomto rozsahu zastavil, ohledně částky 341.369,60 Kč a ohledně příslušenství rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že uložil žalobci zaplatit žalované částku 341.369,60 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % z této částky od 18. 8. 2001 do zaplacení a dále 8,5 % úrok z částky 600.231,- Kč od 18. 8. do 14. 11. 2001 v kapitalizované výši 12.580,20 Kč, a ohledně částky 564.974,20 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z této částky rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok ve třetím odstavci), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok ve čtvrtém odstavci).

Odvolací soud především poukázal na to, že účastníci v bodě X odst. 2 smlouvy dohodli, že měnit nebo doplňovat text smlouvy je možné jen formou písemných dodatků, jejichž platnost je podmíněna oboustranným odsouhlasením a podpisem, žalobce však ke svému tvrzení o prodloužení termínu dokončení stavby do 31. 7. 2001 nepředložil písemné ujednání, mezi účastníky je „víceméně nesporné“, že k takovému písemnému ujednání nedošlo a žalobce své tvrzení opírá o ústní dohodu, která by z hlediska smluvního ujednání nebyla platná. Žalobcovo tvrzení, že přerušení stavby pro opožděné dodání stavebního povolení a nezajištění dodávky vody a elektřiny mělo vliv na termín dokončení díla, nebylo podle názoru odvolacího soudu prokázáno. Žalobce neprokázal, že bylo povinností žalované zajistit dodávku vody a elektřiny; ze smlouvy vyplývá pouze její povinnost umožnit za úhradu odběr. K prokázanému zpoždění s předáním stavebního povolení došlo počátkem první etapy, která sice skončila mnohem později, než bylo dohodnuto, tento skluz však neměl pro zahájení výstavby ve druhé etapě význam. Prodleva na počátku stavby byla napravena v podzimní části stavby a do druhé etapy se nepřenese; ta začala včas, dokonce před smluveným datem, a pro posunutí jarního termínu nebyly žádné překážky na straně žalované prokázány ani tvrzeny. Podle závěru odvolacího soudu se tak žalobce nedostal do prodlení s dodáním díla v důsledku prodlení žalované a skutkové předpoklady aplikace ustanovení § 365 ObchZ nebyly prokázány S žalobcovým tvrzením, že k prodloužení termínu došlo v důsledku dalších víceprací, se odvolací soud vypořádal tak, že dodání víceprací není předmětem sporu a bylo na žalobci, aby ohledně víceprací uzavřel s žalovanou další smlouvy, a že žalobce ani neobjasnil, jakým způsobem se měly vícepráce vázat k nedodržení termínu u hlavní písemně smluvené zakázky. Na základě těchto úvah odvolací soud uzavřel, že termín dokončení díla smluvený na den 30. 6. 2001 prodloužen nebyl a žalobce se dnem 1. 7. 2001 dostal do prodlení.

Za den dokončení stavby je podle závěru odvolacího soudu třeba považovat den 31. 7. 2001, neboť žalobce ukončil k tomuto datu činnost, žalovaná obdržela klíče i doklady od stavby a stavba se dostala do její dispozice ve smyslu ustanovení § 554 odst. 5 ObchZ. Podpis předávacího protokolu, k němuž žalovaná přistoupila až dne 18. 8. 2001, bylo již pouze formálním dovršením předání ve smyslu ustanovení § 554 odst. 6 ObchZ.

Z toho pak odvolací soud dovodil, že žalobce byl v prodlení s plněním po dobu 30 dnů od 1. 7. do 30. 7. 2001, za něž je povinen zaplatit žalované smluvní pokutu sjednanou pod bodem VIII odst. 2 smlouvy o dílo ve výši 0,5 % z ceny díla denně ve výši 941.600,80 Kč. Žalovaná, která dlužila žalobci zaplacení dvou posledních faktur, dopisem doručeným dne 15. 11. 2001 započítala proti této jeho pohledávce svou pohledávku na zaplacení smluvní pokuty, čímž její dluh vůči žalobci ve výši 600.231,20 Kč zanikl. Protože však příslušenství této částky nebylo ke kompenzaci „navrženo“, je žalovaná povinna zaplatit úrok (míněně zjevně úrok z prodlení) ve výši 8 % ročně z částky 319.324,80 Kč od 12. 7. 2001 a ve výši 8,5 % ročně z částky 280.906,40 Kč od 21. 8. 2001, v obou případech pouze do 14. 11. 2001, neboť po tomto datu již dluh neměla. Žalobci pak vzniklo právo na zaplacení smluvní pokuty ve výši 0,5 % denně z obou dlužných částek až do „zaplacení“ dne 15. 11. 2001 ve výši 321.964,40 Kč a z dříve fakturovaných a opožděně zaplacených částek ve výši 7.500,- Kč, 30.897,90 Kč a 7.000,- Kč, celkem tedy ve výši 367.362,30 Kč. Ohledně smluvní pokuty po datu 14. 11. 2001 ve výši 987.380,30 Kč shledal odvolací soud žalobu nedůvodnou. Ve věci vzájemného nároku žalované na smluvní pokutu uzavřel, že pohledávka žalované ve výši 941.600,80 Kč zanikla kompenzací jen co do výše 600.231,20 Kč, zbývající část ve výši 341.369,80 Kč je tedy žalobce povinen žalované zaplatit, a to včetně příslušenství ve výši 8,5 % ročně z této částky od 18. 8. 2001 do zaplacení. Na příslušenství z částky 600.231,20 Kč je povinen zaplatit žalované 8,5 % z této částky od 18. 8. do 14. 11. 2001, tj. částku 12.580,20 Kč. Na smluvní pokutu za období od 31. 7. do 18. 8. 2001 ve výši 564.974,20 Kč s příslušenstvím pak žalovaná nárok nemá. Odvolací soud též dovodil, že zamítnutím vzájemné žaloby ohledně částky 1,506.575,- Kč soud prvního stupně překročil vzájemnou žalobu o částku 600.231,20 Kč a ohledně této částky tedy nejsou podmínky řízení podle ustanovení § 104 odst. 2 občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), neboť žalovaná z částky 1,506.575,- Kč částku 600.231,20 Kč započítala a žalovala pouze částku 906.343,80 Kč.

Rozsudek odvolacího soudu ve všech jeho měnících výrocích, jakož i ve výroku o náhradě nákladů řízení napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost opřel o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a jehož důvodnost spatřoval v tom, že řízení bylo postiženo vadou, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.], že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci [dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.] a že toto rozhodnutí vychází ze skutkových zjištění, které nemají oporu v provedeném dokazování (dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř.).

Žalobce především namítl, že řízení bylo vedeno nepřislušnými soudy. Podle jeho názoru jde o obchodní věc, neboť na obou stranách sporu stáli podnikatelé, předmětem smlouvy o dílo, z níž dovozovali své nároky, bylo vybudování penzionu, který bude sloužit podnikatelským účelům, a právní vztah se řídil obchodním zákoníkem, vzhledem k ustanovení § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř. mělo tedy řízení v prvním stupni proběhnout před Městským soudem v Praze.

Žalobce dále zpochybnil závěr odvolacího soudu, že prodleva na počátku první etapy, způsobená opožděným předáním stavebního povolení, byla napravena ještě v této etapě a nebyla tedy důvodem k prodloužení termínu dokončení díla; z provedených důkazů tento závěr podle jeho názoru nevyplývá a není ani zřejmé, z jakých důkazů odvolací soud dovodil, že všechny práce, které měl stavebník (míněně zřejmě žalobce, stavebníkem byla žalovaná) provést v první etapě výstavby, se mu podařilo v této etapě dokončit a že jejich dokončení nemusel přenést do etapy druhé. Namítl, že rozdělení stavebních prací na etapy bylo pouze kontrolním termínem postupu provádění díla a mělo význam pouze z hlediska zabezpečení stavby pro zimní období, přičemž nebyl stanoven přesný věcný

rozsah prací pro tu kterou etapu. Žalobce měl též další podnikatelské aktivity a přerušení prací na stavbě znamenalo nutnost zakonzervování stavby, přesun kapacit a náhradního zaměstnání dělníků a pro obnovení prací bylo nutno přesunout kapacity zpět. I kdyby se mu skluz zaviněný žalovanou podařilo ještě v průběhu podzimu 2000 dohnat, což popírá, nemohlo by to být přičítáno ve prospěch žalované; došlo-li jejím zaviněním ke zkrácení doby, kterou měl na provedení díla, musí být termín dokončení „uvažován posunut“ o počet dnů zdržení v důsledku přerušení stavby. Žalobce se tedy podle svého názoru nedostal do prodlení s dokončením díla a žalovaná nemá na zaplacení smluvní pokuty nárok.

Dovoláním se též vytýká odvolacímu soudu, že vydal překvapivé rozhodnutí, jestliže žalobce, ujištěného soudem prvního stupně, že byla „prokázána“ platná dohoda stran o posunutí termínu dokončení, nepoučil podle ustanovení § 118a odst. 1, 3 o. s. ř., že hodnotí „důkazní stav“ opačně, a tím mu znemožnil nabídnout důkaz k tomu, že ke změně smlouvy došlo. Vzal tím navíc žalobci jednu instanci. Nevyložil též, z čeho dovedl závěr o neplatnosti prokázaného ústního ujednání o prodloužení termínu zhotovení díla, a jeho rozhodnutí je proto nepřezkoumatelné. Žalobce má za to, že dikce článku X odst. 2 smlouvy o dílo není jednoznačně srozumitelná, neboť pojem „text smlouvy“ není totožný s pojmem „obsah smlouvy“, čemuž ostatně nasvědčuje ustanovení článku IX odst. 2, podle něhož změny prací (tedy změny rozsahu díla a tudíž i změny obsahu smlouvy) se zapisují do stavebního deníku. Buď platí, že každá změna smlouvy je platná, jen byla-li sjednána formou písemného dodatku, nebo naopak. Jiný rozsah prací a jiný materiál ostatně sjednán byl, a pokud by nešlo o změnu smlouvy, pak sjednaný předmět plnění neodpovídal skutečnému, tak jak ho požadovala žalovaná, žalovaná si tedy přála zhotovit a převzala jiné dílo a smlouva o dílo by byla neplatná, včetně ujednání o smluvních pokutách.

Uplatnění nároku na smluvní pokutu žalovanou je podle žalobcova názoru v rozporu s dobrými mravy a se zásadami poctivého obchodního styku. Jestliže žalovaná zavinila prodloužení doby stavby tím, že kromě prodlení s předložením stavebního povolení neplatila včas zálohové faktury a působila tak žalobci organizační a jiné problémy, a tím, že požadovala změny díla a další práce nad rámec projektu, nemůže se úspěšně domáhat sankce za nedodržení termínu dokončení stavby.

Žalobce navrhl, aby dovolací soud zrušil jak napadený rozsudek odvolacího soudu, tak rozsudek soudu prvního stupně, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud České republiky (dále též jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení) řádně zastoupenou advokátem, jímž bylo dovolání též sepsáno (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), se zabýval nejdříve otázkou, zda je dovolání v této věci přípustné, neboť toliko z podnětu přípustného dovolání lze přezkoumat správnost napadeného rozhodnutí z hlediska uplatněných dovolacích důvodů.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.). Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o. s. ř.

Dovolání je v dané věci přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti výroku rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé.

Nejvyšší soud proto přezkoumal rozhodnutí odvolacího soudu, jsa přitom v zásadě vázán uplatněnými dovolacími důvody, včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

Dovolací námitku, že řízení bylo vedeno nepřislušnými soudy (a je tu tedy neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, pro který mělo být řízení podle § 104 odst. 1 o. s. ř. řízení zastaveno a věc postoupena příslušnému krajskému soudu), Nejvyšší soud důvodnou neshledal.

Podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř. rozhodují krajské soudy v obchodních věcech jako soudy prvního stupně ve sporech z dalších obchodních závazkových vztahů, včetně sporů o náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, s výjimkou zde dále vyjmenovaných sporů.

Názor, že slovní spojení „mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti“ se váže pouze ke sporům o náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení, vzhledem k absenci čárky za posledně uvedeným slovním spojením, a věcná příslušnost krajských soudů ve sporech z dalších obchodních závazkových vztahů tedy není podmíněna tím, že účastníci takového vztahu byli zároveň podnikateli, se v soudní praxi neprosadil. Judikatura se ustálila na závěru, že věcná příslušnost krajských soudů pro spory z dalších obchodních závazkových vztahů je dána jen za předpokladu, že jde současně o spory mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2007, sp. zn. 32 Odo 1673/2006, či jeho rozsudek ze dne 26. června 2007, sp. zn. 32 Odo 622/2006, jež jsou veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). Nejvyšší soud nemá důvod se od uvedené praxe odchýlit ani v posuzované věci, nehledě na to, že dovolatel námitku nedostatku věcné příslušnosti na kritice správnosti takového výkladu nezaložil; má za to, že oba účastníci jsou podnikateli. Takový závěr však nemá oporu v obsahu spisu. Zatímco není pochyb, že žalobce v době vzniku předmětného závazkového vztahu podnikatelem byl, ve spise nelze nalézt nic, co by umožňovalo učinit takový závěr též ohledně žalované. Soudy nižších stupňů k takovému závěru nedospěly, jak se mylně domnívá dovolatel, nýbrž vycházely shodně z toho, že režim obchodního zákoníku byl mezi účastníky dohodnut ve smlouvě podle ustanovení § 262 odst. 1 ObchZ (srov. druhý odstavce poslední strany rozsudku soudu prvního stupně a druhý odstavce čtvrté strany rozsudku odvolacího soudu). Správnost tohoto právního závěru dovoláním zpochybněna nebyla, jeho posouzení tedy není otevřeno dovolacímu přezkumu a Nejvyšší soud z něho ve svých dalších úvahách vychází. Ve sporech ze závazkových vztahů, jež byly podřízeny režimu obchodního zákoníku dohodou podle ustanovení § 262 odst. 1 ObchZ, věcná příslušnost krajských soudů dána není.

Námitka vytykající odvolacímu soudu, že jeho rozhodnutí je pro nedostatek důvodů nepřezkoumatelné, jíž je též uplatněn dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., je rovněž nedůvodná. Odvolací soud zcela zřetelně vyložil, že důvod neplatnosti žalobcem tvrzeného ujednání o prodloužení doby provedení díla spatřuje v nedostatku dohodnuté písemné formy, a odůvodnění jeho rozhodnutí tedy v této otázce odpovídá požadavkům vyplývajícím z ustanovení § 157 odst. 2 a § 211 o. s. ř..

Dovolací důvod podle ustanovení § 242a odst. 2 písm. a) o. s. ř. byl uplatněn též prostřednictvím námitky, že napadené rozhodnutí je překvapivé, neboť žalobci se nedostalo poučení podle ustanovení § 118a odst. 1, 3 o. s. ř., a že žalobci byla vzata instance. Ani tato námitka není důvodná.

Podle ustanovení § 118a o. s. ř. ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy (odstavec 1). Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vyličení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1 (odstavec 2).

Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrhl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy (odstavec 3).

Odvolací soud založil své rozhodnutí primárně na závěru, že dohoda o prodloužení doby sjednané k provedení díla by byla (pokud by byla prokázána) neplatná pro nedodržení dohodnuté písemné formy. Jde tedy o právní posouzení (nikoliv o výsledek hodnocení důkazů, jak se mylně domnívá žalobce), a to o posouzení odchylné od právního názoru soudu prvního stupně, který se platností ústní dohody o prodloužení doby provedení díla z pohledu formy vůbec nezabýval a vycházel z toho, že dohoda je platná. Pokud by si takovéto právní posouzení, odlišné od právního názoru, z něhož v této otázce vycházel též žalobce, vyžadovalo doplnit vylíčení rozhodných skutečností (z hlediska znaků skutkové podstaty obsažené v hypotéze soudem uvažované normy hmotného práva), bylo by povinností již soudu prvního stupně – objektivně, bez zřetele na to, že si nebyl této povinnosti v důsledku nesprávného právního posouzení vědom – poskytnout žalobci poučení, a to poučení podle druhého odstavce ustanovení § 118a o. s. ř.. V posuzované věci však taková procesní situace nenastala, neboť jiné právní posouzení platnosti dohody odvolacím soudem si nevyžaduje doplnění skutkových tvrzení. Žalobce v průběhu řízení opakovaně tvrdil, že dohoda o prodloužení doby provedení díla byla sjednána ústně (srov. jeho podání ze dne 28. 2. 2002, 24. 2. 2003, 29. 3. 2004 a 1. 7. 2005), a shodně též vypověděl při jednání dne 9. 10. 2002. Argumentoval zároveň, že k prodloužení termínu (resp. k jeho dalšímu prodloužení) došlo přímo ze zákona (srov. jeho odvolání ze dne 18. 7. 2002, nedatované podání na č. 1. 99 spisu, podání ze dne 29. 3. 2004 a 1. 7. 2005). Pokud bylo za tohoto stavu možno posoudit ústně uzavřenou dohodu za neplatnou pro nedostatek písemné formy, pak nebyl z logiky věci důvod vyzývat žalobce, aby doplnil vylíčení rozhodných skutečností; žalobce, který až dosud upínal svou procesní aktivitu na dokazování, že došlo k uzavření dohody v ústní formě, by totiž dost dobře nemohl ve zřejmém rozporu se svým dosavadním konzistentním procesním postojem reagovat novým tvrzením, že dohoda byla uzavřena v písemné formě. Závěru, že by tak ani po poučení neučinil, nasvědčuje ostatně i skutečnost, že tvrzení o uzavření písemné dohody nepředložil ani v rámci dovolání. Poučení podle ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř. by bylo za tohoto stavu ryze formální. I kdyby bylo možno posoudit jeho absenci jako procesní pochybení, rozhodně by nešlo o takovou procesní vadu, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jediné taková vada přitom zakládá důvodnost dovolání podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř..

Poučovací povinnost o potřebě doplnit důkazní návrhy podle ustanovení § 118a odst. 3 o. s. ř. by přicházela v úvahu ve vztahu k žalobcovu tvrzení, že došlo k uzavření ústní dohody o prodloužení termínu provedení díla. V této otázce totiž odvolací soud dospěl na rozdíl od soudu prvního stupně k závěru, že žalobce neunesl důkazní břemeno. Nehledě k tomu, že k tomuto závěru dospěl procesně nekorektním způsobem (neboť v rozporu se zásadou přimosti při hodnocení důkazů hodnotil jinak důkazy provedené soudem prvního stupně, aniž je zopakoval), odvolací soud přehlédl, že soud může své rozhodnutí založit na závěru, že účastník přítomný při jednání neunesl břemeno tvrzení či důkazní břemeno, jen tehdy, jestliže takovému účastníku předtím bezvýsledně poskytl poučení podle ustanovení § 118a o. s. ř. (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2003, sp. zn. 21 Cdo 1491/2002, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2003, pod číslem 59, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2005, sp. zn. 29 Odo 1069/2003, jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). Toto procesní pochybení odvolacího soudu však nemohlo mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, neboť odvolací soud na závěru o neunesení důkazního břemene stran uzavření ústní smlouvy své rozhodnutí nezaložil, jak ostatně výslovně zdůraznil. Pro jeho právní závěry bylo rozhodné posouzení, že i kdyby bylo uzavření ústní dohody prokázáno, byla by tato dohoda neplatná, a skutkový závěr o neunesení důkazního břemene byl vzhledem k tomuto právnímu posouzení učiněn nadbytečně.

Opodstatnění postrádá též blíže nezdůvodněná výtka, že odvolací soud vzal žalobci jednu instanci. Z ustanovení § 219a a § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. vyplývá, že jiné právní posouzení věci odvolacím soudem není důvodem ke zrušení rozsudku soudu prvního stupně, nýbrž k jeho změně. Odvolací soud je ostatně oprávněn rozhodnout o věci (a případně změnit rozsudek soudu prvního stupně) též na

základě jiného skutkového stavu, než jak jej zjistil soud prvního stupně [§ 213 odst. 1, § 220 odst. 1 písm. b) o. s. ř.], za podmínek upravených v ustanovení § 213 odst. 4, část věty za středníkem, odst. 5 o. s. ř. (srov. 219a odst. 2 o. s. ř.). O možnost příslušné právní argumentace žalobce zkrácen nebyl; odvolání žalované bylo založeno především na namítané neplatnosti změn smlouvy o dílo pro nedostatek dohodnuté písemné formy a žalobce tedy měl příležitost se k této otázce vyjádřit.

Námítkou, že odvolací soud vyvodil z článku X odst. 2 smlouvy o dílo nesprávné závěry o projevu vůle v něm obsaženém, žalobce zpochybňuje výsledek výkladu projevu vůle odvolacím soudem. Výklad projevu vůle za použití výkladových pravidel stanovených v normách hmotného práva je právním posouzením, prostřednictvím této námítky tedy žalobce uplatnil dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Ani tato námítka neobstojí.

Jsou-li pochybnosti o obsahu právního úkonu (o projevené vůli), zjišťuje se jeho obsah za použití pravidel stanovených obecně v § 35 odst. 2, 3 občanského zákoníku (dále též jen „ObčZ“) a pro obchodní vztahy speciálně v § 266 ObchZ.

Podle ustanovení § 35 odst. 2 ObčZ je třeba právní úkony vyjádřené slovy vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

Podle ustanovení § 266 ObchZ projev vůle se vykládá podle úmyslu jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám (odstavec 1). V případech, kdy projev vůle nelze vyložit podle odstavce 1, vykládá se projev vůle podle významu, který by mu zpravidla přikládala osoba v postavení osoby, které byl projev vůle určen. Výrazy používané v obchodním styku se vykládají podle významu, který se jim zpravidla v tomto styku přikládá (odstavec 2). Při výkladu vůle podle odstavců 1 a 2 se vezme náležitý zřetel ke všem okolnostem souvisejícím s projevem vůle, včetně jednání o uzavření smlouvy a praxe, kterou strany mezi sebou zavedly, jakož i následného chování stran, pokud to připouští povaha věci (odstavec 3). Projev vůle, který obsahuje výraz připouštějící různý výklad, je třeba v pochybnostech vykládat k tíži strany, která jako první v jednání tohoto výrazu použila (odstavec 4).

Nejvyšší soud vyložil v rozsudku ze dne 26. listopadu 1998, sp. zn. 25 Cdo 1650/98, uveřejněném v časopise Právní rozhledy č. 7, ročník 1999, s. 386, že jazykové vyjádření právního úkonu zachycené ve smlouvě musí být nejprve vykládáno prostředky gramatickými (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), logickými (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) či systematickými (z hlediska řazení pojmů ve struktuře celého právního úkonu). Kromě toho soud posoudí na základě provedeného dokazování, jaká byla skutečná vůle stran v okamžiku uzavírání smlouvy, přičemž podmínkou pro přihlídnutí k vůli účastníků je to, aby nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu.

Závěr, k němuž dospěl odvolací soud, zákonným výkladovým pravidlům a příslušné judikatuře Nejvyššího soudu odpovídá.

Jazykové vyjádření obsažené v bodě X odst. 2 smlouvy o dílo je do té míry jednoznačné, že neskýtá prostor pro jiný výklad než ten, že je jím vyjádřena vůle stran ustanovit ve smyslu § 272 odst. 2 ObchZ, že smlouva může být měněna pouze písemně. Žalobcova argumentace, že výraz „text smlouvy“ není totožný s výrazem „obsah smlouvy“, je zjevně účelová; bylo by absurdní přičítat účastníkům vůli podmiňovat písemnou formou takovou změnu textu smlouvy, jež by nebyla též změnou jejího obsahu. Zkoumaná smlouva ostatně výslovně podmiňuje písemnou formou platnost dodatků a platnost pojmově přichází v úvahu pouze u právních úkonů (srov. § 37 a násl. ObčZ). Stež si představit takový dodatek smlouvy, jenž by sice obsahoval právní úkon (projev vůle směřující k určitým právním důsledkům, tedy ke změně v stávajících právních vztazích), nedotkl by se však

obsahu smlouvy (nezměnil jej). Ustanovení článku IX odst. 2 smlouvy, jímž žalobce též argumentuje, upravuje, tak jako ostatně též odstavce 1, 3 a 4 a dílem též odstavec 5 tohoto článku, režim zápisů do stavebního deníku a jeho obsah není s článkem X odst. 2 v rozporu; pokud by mělo dojít k takové změně prací, jež by byla změnou díla a tedy změnou smlouvy o dílo (srov. § 536 odst. 1 a § 549 odst. 2 ObchZ), musela by být taková změna pod sankcí neplatnosti sjednána písemně. To znamená, že by obsah právního úkonu zachycený v listině (třebas i ve stavebním deníku) musel být podepsán oběma stranami (srov. § 40 odst. 3, větu první, o. s. ř.). Zbývající žalobcova argumentace v této otázce je právně nevýznamná; jestliže by nebyla dodržena písemná forma též při změně předmětu díla sjednaného ve smlouvě, byla by sice tato ujednání vzhledem k článku X odst. 2 smlouvy o dílo neplatná, rozpor mezi sjednaným a skutečně provedeným dílem by však neměl za následek neplatnost smlouvy o dílo (nemohl by ji dodatečně přivodit). Pro takový závěr není opora v zákoně. Šlo by o stav, že dílo bylo provedeno jinak, než bylo dohodnuto, a byla tak porušena smlouva, neboť žalobce nedostal svému smluvnímu závazku.

Otázku platnosti ústně uzavřené dohody o prodloužení sjednané doby k provedení díla tedy odvolací soud posoudil v souladu s hmotným právem.

Odvolací soud správně dovedl, že za stavu, kdy nedošlo k platné dohodě o změně sjednané doby provedení díla, je pro posouzení věci rozhodná otázka, zda v této věci nenastala situace, na niž pamatuje ustanovení § 365, věty druhé, ObchZ, podle něhož dlužník není v prodlení, pokud nemůže plnit svůj závazek v důsledku prodlení věřitele, ve spojení s ustanovením § 370 ObchZ, podle něhož věřitel je v prodlení, jestliže v rozporu se svými povinnostmi vyplývajícími ze závazkového vztahu neposkytne spolupůsobení nutné k tomu, aby dlužník mohl splnit závazek. Pochybil však, jestliže v této otázce učinil právní závěr a na jeho základě rozhodl ve věci samé, aniž měl k dispozici skutková zjištění potřebná pro právní posouzení věci. Tím zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a k níž odvolací soud u přípustného dovolání přihlíží podle ustanovení § 242 odst. 3, věty druhé, o. s. ř. z úřední povinnosti, i když nebyla dovoláním uplatněna.

Soud prvního stupně, který založil své rozhodnutí na právním závěru, že žalobce se nedostal do prodlení, neboť bylo (platně) dohodnuto prodloužení sjednané doby provedení díla, neučinil (neboť z pohledu jeho právního posouzení nebyla právně významná) taková skutková zjištění, na jejichž základě by bylo možno posoudit příčinnou souvislost mezi prodlením žalované s plněním jejích smluvních závazků a nedodržením doby provedení díla sjednané ve smlouvě o dílo, ani nedospěl ke skutkovému závěru, že žalobce neunesl v této otázce důkazní břemeno. Spokojil se s pouhým konstatováním, že druhá etapa začala včas, jež je ovšem jako podklad pro posouzení uvedené příčinné souvislosti zcela nepostačující; viz zejména žalobcova tvrzení o přesunu určitých prací z první etapy do etapy druhé, obsažená již v jeho podání ze dne 28. 2. 2002, ohledně nichž soud prvního stupně nedospěl k žádnému poznatku. Neučinil ostatně skutkové poznatky ani k žalobcovu tvrzení, že žalovaná (v příčinné souvislosti s délkou doby provádění díla) porušila své smluvní závazky též tím, že se dostala do prodlení s umožněním odběru vody a elektrické energie pro stavbu.

Odvolací soud, který - v důsledku svého odlišného právního názoru - shledal otázku uvedené příčinné souvislosti rozhodnou, tak neměl pro její posouzení podklad ve skutkových zjištěních soudu prvního stupně. V takové procesní situaci mohl postupovat dvojím způsobem. Mohl především sám doplnit v potřebném rozsahu skutkový stav věci, a to způsobem předepsaným v ustanovení § 213 o. s. ř., tj. měl zopakovat důkazy, které soud prvního stupně provedl, neučinil z nich však příslušná skutková zjištění, případně dokazování doplnit, při respektu omezení vyplývajících z principu neúplné apelace (§ 205a a 211a o. s. ř.). Pokud by dospěl k závěru, že má být provedeno rozsáhlé doplnění dokazování a že ke skutečnosti, jež jím má být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo zcela nedostatečné dokazování (srov. § 213 odst. 4, část věty za středníkem, o. s. ř.), mohl rozsudek soudu prvního stupně podle ustanovení § 219a odst. 2 o. s. ř. zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení. Odvolací soud však takto nepostupoval; učinil skutkový závěr potřebný pro

právní posouzení věci, aniž si procesním způsobem obstaral skutková zjištění, z nichž by takový skutkový závěr vyplýval. Takový postup je procesně nepřijatelný. Soud rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci (§ 153 odst. 1 o. s. ř.). Skutkový stav zjišťuje dokazováním (§ 120 a násl. o. s. ř.), bez něhož se obejde pouze tehdy, může-li vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků (§ 120 odst. 4 o. s. ř.) anebo jde-li o skutečnosti, které se podle zákona nedokazují (§ 121 o. s. ř.). To platí nejen pro soud prvního stupně, ale též pro soud odvolací (§ 211 o. s. ř.). Ustanovení § 213 odst. 3, část věty před středníkem, o. s. ř. pak odvolacímu soudu výslovně zakazuje přihlížet při zjišťování skutkového stavu věci k důkazům, které soud prvního stupně sice provedl, avšak neučinil z nich žádná skutková zjištění; chce-li odvolací soud k takovým důkazům přihlídnout, musí je zopakovat. Odvolací soud v posuzované věci neuvedl, na základě jakých skutkových zjištění učinil své skutkové závěry (v tomto ohledu je jeho rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů), protože však sám dokazování neprováděl a protože soud prvního stupně z provedených důkazů příslušná skutková zjištění a skutkové závěry neučinil, je zřejmé, že odvolací soud ke svým skutkovým závěrům dospěl právě tím způsobem, který je mu ustanovením § 213 odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř., výslovně zapovězen.

Porušení procesního postupu stanoveného pro zjišťování skutkového stavu věci je vadou, která mohla mít za následek nesprávná skutková zjištění a tedy též nesprávné rozhodnutí ve věci. Rozhodnutí odvolacího soudu v napadené části tedy nemůže z tohoto důvodu obstát.

Důvodností dovolání z pohledu uplatněného dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. se dovolací soud nezabýval. Shledal-li, že odvolací soud dospěl ke svému skutkovému závěru procesně vadným postupem, který mohl mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, pak nemá již smysl zkoumat, zda tento skutkový závěr má podle obsahu spisu oporu v provedeném dokazování. Z téhož důvodu považoval dovolací soud za nadbytečné a tudíž procesně nevhodné zabývat se poslední z uplatněných dovolacích námitek. Není-li dosud postaveno na jisto, že žalované vznikl nárok na smluvní pokutu, pak tu není důvod, aby dovolací soud zkoumal, zda je uplatnění tohoto nároku výkonem práva v rozporu s dobrými mravy nebo se zásadami poctivého obchodního styku. Postačí jen v obecné poloze zdůraznit, že bylo na žalobci, od něhož jako od podnikatele lze požadovat profesionální přístup, aby tam, kde přistoupí na změny díla, sjednal platně též odpovídající prodloužení doby jeho provádění. Hojit nedostatky způsobené nedůsledným postupem v podnikání cestou poukazů na dobré mravy a zásady poctivého obchodního styku je obecně nepřijatelné, a tam, kde je druhou stranou nepodnikatel, tedy osoba v postavení spotřebitele, je to nepřijatelné tím spíše.

V zájmu hospodárnosti dalšího průběhu řízení lze ještě dodat, že žalobce se mýlí v právním názoru, má-li za to, že sjednaná doba provedení díla se mechanicky prodlužuje o dobu, po kterou byl objednatel v prodlení s plněním svých závazků sjednaných za účelem jeho spolupůsobení. Odvolací soud správně dovodil, že ustanovení § 551 odst. 1 ObchZ, jímž žalobce v průběhu řízení opakovaně argumentoval, se na věc nevztahuje. Z ustanovení § 365, věty druhé, ObchZ pak vyplývá, že překročení sjednané doby provádění díla nebude prodlením dodavatele v tom rozsahu, v jakém je toto překročení způsobeno prodlením objednatel (v jakém je mezi nedodržením sjednané doby a prodlením objednatel příčinná souvislost).

Nejvyšší soud tedy, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu v napadených měnících výrocích ve věci samé a v závislém výroku o náhradě nákladů řízení [§ 242 odst. 2 písm. b) o. s. ř.] podle ustanovení § 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř. z důvodu vad řízení zrušil a věc podle ustanovení § 243b odst. 3, věty první, o. s. ř. vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Další články:

- [Nezbytná cesta](#)
- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)